

Vooroordelen over Amerika

door Arjo Klamer

Charles Groenhuijsen: 'Amerikanen zijn niet gek', Balans, Amsterdam - € 16,50

Wanneer je een tijd in de Verenigde Staten hebt gewoond, vraag je je terug in Nederland steeds weer af hoe je een goed beeld van dat land geeft. Via de televisie en de film krijgen mensen hier zoveel beelden van Amerika dat ze geneigd zijn te denken dat ze het allemaal wel weten. Iedere dag komen de Amerikanen onze huiskamer weer binnen. Ze zijn ons vertrouwd als geen ander volk. En toch is het zo anders wanneer je daar bent. Het echte Amerika is zo anders dan wat je hier voorstelt. Dat was althans mijn ervaring toen ik voor de eerste keer landde in New York en in North Carolina ging wonen. Hoe vertel je dat? Die vraag wordt alleen maar nijpender wanneer je je steeds weer realiseert hoe levensgroot de vooroordelen zijn die Nederlanders hebben ten aanzien van Amerika en de Amerikanen, hoe vertekend hier het beeld van de Verenigde Staten is. Hoe corrigeer je dat beeld en vertel je hoe het daar werkelijk is?

Charles Groenhuijsen worstelde ongetwijfeld met dezelfde vraag. Zijn oplossing is een boek dat, gezien de aanzienlijke verkoopcijfers, goed aanslaat. De titel, Amerikanen zijn niet gek, maakt duidelijk welk vooroordeel hij te lijf wil gaan. De achterflap belooft een verklaring van de Amerikaanse 'malligheden en verbazende tegenstrijdigheden'. Alhoewel hij als journalist de Verenigde Staten ongetwijfeld anders beleefd heeft dan ik als universitair docent, hebben we wel in dezelfde stad gewoond (Washington DC) en verkeerden aldaar in gelijke, vooral internationaal georiënteerde kringen. Veel van de onderwerpen waar hij in dit boek aandacht aan besteedt, zijn mij bekend. Ik hoor me er vaak over spreken. Zoals over de generositeit van Amerikanen. In tegenstelling tot het beeld dat zo velen hebben van Amerikanen als materialistische en individualistische mensen, zijn Amerikanen opvallend vrijgevend. Ze geven veel aan tal van goede doelen, waaronder ook culturele instellingen en de publieke media. Amerikanen zijn ook trouwe kerkgangers. En dan moet je niet direct denken aan de opgeblazen televisiedominees, maar aan gewone kerken om de hoek. Ze doen ook veel voor hun kerk, en iedere kerk doet ook opvallend veel voor de gemeenschap. Vooral vanwege al die kerken is de publieke moraal behoorlijk preuts. De blote borst van mevrouw Jackson op televisie was een nationaal schandaal. De tegenstrijdigheid waar Groenhuijsen op wijst, is het contrast tussen die preutsheid en de gigantische porno-industrie, en de gemakkelijke manier waarop Amerikanen met elkaar het bed induiken (dat vertelt hij niet, maar hij kwam dan ook getrouwd naar de Verenigde Staten). Wat ook niet klopt met de kerkelijke gezindheid, zijn de vele casino's en de loterijen met enorme prijzen.

Vervolgens stelt Groenhuijsen vooral veel misstanden aan de kaak. Zoals de vele erg dikke Amerikanen, de 43 van de 280 miljoen Amerikanen die geen ziektekostenverzekering hebben, het peperdure hoger onderwijs dat dus vooral voor de rijkste Amerikanen toegankelijk is, de absurde claimcultuur met idioot hoge schadevergoedingen, het wapenbezit in de Verenigde Staten, de twee miljoen gevangenen (waaronder het merendeel zwarte Amerikanen) en het enorme verschil tussen rijk en arm Amerika. Hij vertelt verder over de politieke overheersing van rechts in het huidige Amerika en geeft de lezer de indruk dat de Democraten voorlopig geen kans op een comeback hebben. Hij vertelt ook over Bush en zijn rechtlijnigheid, over hoe deze president slimmer is dan hij doet voorkomen, en over de dominantie van het Amerikaanse leger. Maar dat laatste wisten we al.

En dat is Amerika volgens Charles Groenhuijsen. Ook al volg ik hem in veel van zijn schetsen, en vertel veel van wat hij vertelt met eenzelfde plezier; denk ik aan mijn beleving van de Verenigde Staten, dan besef ik hoe vertekend dit beeld is, hoe weinig recht hij met zijn journalistieke verslag doet aan hoe Amerika werkelijk is. Hij versterkt eerder de vooroordelen dan dat hij ze wegneemt. Mensen worden bevestigd in hun gekke ideeën over de Verenigde Staten - wellicht verkoopt juist daarom het boek zo goed. Zoals Groenhuijsen Amerika beschrijft, beleef ik het niet - beleef, want ik ben er nog geregeld.

Om te beginnen: ik heb nog nooit een Amerikaan met een geweer gezien. Ze mogen dan veel geweren hebben, in de zeventien jaar die ik daar heb gewoond, ben ik er voorzover ik me dat kan herinneren, nooit een tegengekomen. O ja, één keer ergens op het platteland van Iowa. Ik heb ook nooit een schietpartij meegemaakt. Dat van die onverzekerde Amerikanen moet Groenhuijsen van horen zeggen hebben, want in de kringen waarin hij en ik verkeerden, is dat geen issue. Mensen zijn gewoon verzekerd, en genieten over het algemeen uitstekende zorg. En je hoeft niet iedere dag hamburgers en slechte kaas te eten, zoals ik dacht toen ik naar de Verenigde Staten ging, want je kunt er heel goed en ook heel gezond eten. In Durham waar ik woonde, ontdekte ik het beste vegetarische restaurant dat ik tot dan toe had beleefd. Je hebt er ook heel goede en gezonde, meestal coöperatieve winkels.

Groenhuijsen versterkt ook het vooroordeel van de grote armoede in de Verenigde Staten. Vraag de gemiddelde Nederlander en de schatting is dat tegen de helft van de Amerikanen in armoede leeft (met een inkomen van minder dan 1500 dollar per maand). In werkelijkheid verschilt het percentage arme Amerikanen niet veel van het percentage arme Nederlanders. Net zoals in Nederland behoren de meeste Amerikanen tot de middenklasse. In zekere zin doet Groenhuisen niet veel anders dan wat Nederlandse journalisten doen. Hoogstens geeft hij toe aan de typische neiging van Amerikaanse journalisten om te overdrijven. Aldus versterkt hij de hype over de Verenigde Staten.

Misschien zou het geholpen hebben als hij een gewone dag in zijn leven in Washington had beschreven. Dan zou de lezer tenminste hebben kunnen meevoelen dat die Amerikanen zo gek nog niet zijn.

Arjo Klamer is hoogleraar culturele economie aan de Erasmus Universiteit en initiatiefnemer van de Academia Vitae te Deventer

uit: Roodkoper, 10e jaargang, nummer 5 – december 2005